

P M/A

LUCFENYVESEK BEN FELLÉPETT SZÚKÁROSÍTÁS JELLEMZŐI ÉS A JELENLEGI ÁLLAPOT

Dr. LAKATOS FERENC PhD
egyetemi docens, Sopron

Az 1990-es évektől kezdődően az ország területén található valamennyi lucfenyvesben megfigyelhető volt a fák pusztulása. Ennek megjelenési formái jelentősen különböztek az egyes területeken: volt ahol a fák tűinek vörösödése, majd lehullása volt a jellemző, volt azonban ahol a még teljesen zöld koronájú fák dobták le kérgüket és pusztultak el. A kiváltó ok mindkét esetben ugyanaz volt, különböző, kéregben költő szúfajok pusztították el a fák kambiumrétegét.

A károsítás jellege mutat hasonlóságokat és különbségeket is a többi erdészeti kártevő hatásával. A szúbogarak egy egyensúlyban lévő erdőben nem hajlamosak a tömeges elszaporodásra, de több kedvező tényező együttes fellépésekor (legyengült faállomány, költésre alkalmas faanyag, meleg, száraz időjárás) robbanásszerűen képesek elszaporodni. Gradációjuk 4–5 évig tart, de a gradációs csúcsok között is jelentékeny károkat okoznak. A fák elpusztításában általában több szúfaj is részt vesz, de az egyes fajok aránya a helyi adottságoktól erősen függ. A legjelentősebb két faj a betűzöszű (*Ips typographus* L.) és a rézmetszöszű (*Pityogenes chalcographus* L.). Idősebb állományokban a törzsi részen az előbbi, a koronarészen az utóbbi faj a domináns, míg fiatalabb lucosokban az utóbbi faj kártétele jelentős. A pusztulás kisebb f csoportokban jelentkezik, ami, ha nem történik meg az időbeli feldolgozás és eltávolítás, nagy területű károsításokhoz vezethet.

A károk megelőzésénél, illetve csökkentésénél legfontosabb a gyors reagálás, mivel a kár többnyire csak akkor szembetűnő, amikor a fa már elpusztult. A szúbogarak ilyenkor már többnyire elhagyták a kifejlődésük helyét és további fákat szálltak meg, ahol 6–8 hét alatt a bogarak új nemzedéke fejlődik ki.

Jelenleg teljes mértékben a gazdálkodóra van bízva, mit és hogyan tesz a károk megszüntetése érdekében. Az erdőgazdaságoknál a szaktudás biztosítva van a megfelelő intézkedésekhez, de nem mondható el ugyanez a magánerdőkről. Rendkívül nehéz itt az Erdőfelügyelőségek feladata, mivel jelenleg nem rendelkeznek olyan jogosítványokkal, hogy kötelezzék a tulajdonost bármiféle munka végrehajtására. Követendő példa lehetne a Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomások mezőgazdasági területeken alkalmazott „védekezés” elrendelése.

Az 1990 óta tartó szúkárosítás eredményeképp a hazai lucosok területe jelentősen lecsökkent. Ezt felfoghatnánk úgy is, hogy a természet megpróbálta helyreállítani az egyensúlyt, és lucfenyőt visszaszorítani azon termőhelyekre, ahova való. Az igazság azonban az, hogy ott is jelentős pusztulás lépett fel, ahol kedvezőbb adottságok között növekedett eddig a luc (Őrség, Kőszegi-hegység). A Soproni-hegyvidéken például a lucfenyvesek területe kb. a felére csökkent és hasonlóak az arányok a többi területen is.

A károsítás mértéke egyes régiókban (Soproni-hegység, Kőszegi-hegység) csökkenőben van. Ez részben a bogarak számára kedvezőtlen, a lucfenyők számára viszont kedvező időjárás, részben a gazdálkodók nagy területet és fatérfogatot érintő egészségügyi termeléseinek köszönhető. Itt kell külön felhívni a figyelmet a magán- illetve közös tulajdonú erdők nem megfelelő kezelésére. Több olyan erdő rész is van, melyről nem is igen tudni, ki a tulajdonos, és bárminemű erdővédelmi munka elvégzése teljességgel illúzió. Hasonló a helyzet a zalai lucosokban is, mind a károkat, mind a tulajdonviszonyokat tekintve. A Dunántúl többi részén elszórtan található lucosok jelentős része elpusztult az utóbbi öt évben.